

**Schoolondersteuningsprofielen
Plein013
2016**

De Vonder, Moergestel

Rapport audit

School-Ondersteuningsprofiel IVO

Naam onderwijsvoorziening: De Vonder, Moergestel

Datum bezoek: 8-12-2015

In opdracht van: Plein013

Rapporteur: Lilian van der Bolt

Sardes, Utrecht

December 2015

Inleiding

Uw school¹ biedt ondersteuning aan leerlingen die speciale onderwijsbehoeften hebben. Wanneer uw school tegen haar grenzen aanloopt, is er de mogelijkheid om de leerling en zijn of haar ouders² te verwijzen naar een andere school, bijvoorbeeld een school voor speciaal (basis)onderwijs.

Scholen verschillen in de ondersteuning die zij (kunnen) bieden. Uit verwijsgedrag van scholen bijvoorbeeld blijkt dit heel duidelijk: een leerling waarbij de ene school tegen de grenzen van haar ondersteuning aanloopt, kan op een andere school zonder al te veel inspanning passend onderwijs krijgen. Soms is de reden makkelijk aanwijsbaar: een school in een gebouw met veel trappen en weinig ruimte is niet zomaar passend voor een leerling in een rolstoel. Maar meestal is het lastiger om aan te geven wanneer een leerling niet, en wanneer wel, op de school terecht kan.

Zowel voor de school zelf, als voor ouders en voor de bovenschoolse organisatie die het bovenschoolse netwerk van ondersteuningsvoorzieningen inricht (schoolbestuur, samenwerkingsverband po Plein013, regionaal netwerk Passend Onderwijs), is het van belang te weten waar de school staat voor wat betreft de ondersteuning en wat mogelijkheden zijn om de ondersteuning te versterken en eventueel uit te breiden.

Uw school maakt onderdeel uit van samenwerkingsverband Plein013. Van alle scholen van dit samenwerkingsverband is in najaar 2013 het ondersteuningsprofiel in kaart gebracht. We brengen de profielen nu, in 2015, opnieuw in kaart, op een vergelijkbare manier als in 2013. De inhoud van de rapportage is iets uitgebreid, en wat anders geordend dan de rapportage in 2013. Wij hopen hiermee de informatie nog beter leesbaar aan te bieden, zonder de vergelijkbaarheid met 2013 te verliezen.

Om het schoolprofiel in kaart te brengen verzamelden wij informatie op vijf domeinen:

1. de *diversiteit* van de leerlingenpopulatie van de school
2. de *ruimte voor verschillen* tussen leerlingen, die de manier van onderwijs geven op de school biedt
3. de beschikbaarheid van *extra voorzieningen* bij de school op de volgende vijf 'velden':
  - a. extra handen / omvang van de klassen
  - b. speciale onderwijsmaterialen
  - c. mogelijkheden van de ruimtelijke omgeving
  - d. expertise (teamexpertise en individuele expertise van leerkrachten/medewerkers)
  - e. samenwerking met (zorg)instanties buiten het onderwijs
4. de *borging* van de extra ondersteuning voor leerlingen in de organisatie van het onderwijs
5. de intensiteit en omvang van de *samenwerking* met anderen binnen het samenwerkingsverband Plein013, en in het bredere onderwijsveld

In termen van vraag en aanbod zou het eerste domein, de leerlingenpopulatie, gekarakteriseerd kunnen worden als de vraag. Aan die vraag komt de school tegemoet met haar aanbod, gekarakteriseerd op de domeinen 2 t/m 5.

Binnen het aanbod van de school heeft het tweede domein een andere status dan de domeinen 3, 4 en 5. De ruimte die de manier van onderwijsgeven biedt voor de verschillende onderwijsbehoeften (domein 2) vormt de basis van de mogelijkheden die de school kan bieden. Bijvoorbeeld inzet van extra voorzieningen (domein 3) heeft minder zin wanneer de school in haar manier van lesgeven heel beperkt om kan gaan met verschillen. Omdat het tweede domein een belangrijk aspect van het profiel is nemen we een korte toelichting op (zie kader).

---

¹ Waar in dit rapport korthedshalve staat 'school', wordt steeds bedoeld 'school of arrangement', waarbij een arrangement kan zijn een s(b)o, een talentklas of een andere vorm van door het swv georganiseerde ondersteuning.

² Waar in dit rapport korthedshalve staat 'ouders' wordt steeds bedoeld 'ouders of verzorgers'.

Toelichting op de ruimte voor verschillen in de manier van onderwijs bieden

De ruimte die onderwijs biedt aan verschillen tussen leerlingen wordt in belangrijke mate bepaald door het onderwijsconcept van de school. Meer specifiek: door de mate waarin de lesstof dan wel de individuele onderwijsbehoefte van de leerling uitgangspunt van het lesprogramma is. Dit kan worden gezien als een dimensie die loopt van methode-gestuurd naar leerling-gestuurd.

Aan het ene uiterste van die dimensie staan de scholen die bijna de volledige lestijd de methode als leidraad hanteren. Leerlingen die onvoldoende uit de weg kunnen met de standaardmethode krijgen herhalingsstof, extra instructie of verdiepingsstof – zoals die binnen de methode is gegeven. Het gemiddelde niveau en tempo van de standaardmethode is maatgevend. Scholen die dit concept welbewust hanteren zijn vaak van opvatting dat 'een leerling bij de groep houden' betekent dat de leerkracht zijn of haar uiterste best doet om de zwakkere leerling voor wat betreft zijn of haar prestaties zoveel mogelijk bij de gemiddelde groep aan te laten haken.

Het andere uiteinde van de dimensie wordt bezet door scholen die hun onderwijsconcept afstemmen op de leerlingen die op dat moment de klas vormen. De start ligt bij de individuele onderwijsbehoeften van leerlingen met hun individuele ontwikkelings- en leerlijnen. Het overzicht van die lijnen in de groep geeft mogelijkheid tot het bundelen van de leerlijnen waar deze (bijna) samenvallen. De instructieplanning wordt afgestemd op deze gebundelde leerlijnen. De werkvormen in de groep zijn vaak heteroog, waardoor 'een leerling bij de groep houden' hier een gelijke betekenis heeft voor elke leerling. Bij een dergelijk concept worden veelal ook standaardmethoden en methode-gebonden toetsen gebruikt, maar dan als middel zonder dat zij direct het didactisch en pedagogisch handelen sturen.

Alle scholen hebben te maken met verschillen tussen kinderen. Relevant voor Passend Onderwijs zijn verschillen tussen leerlingen op het gebied van:

- leercompetenties
- leerstijlen
- gedragscompetenties
- gedragsstijlen
- culturele achtergronden
- gezinsachtergronden

Van een extra vergroting van de range van onderwijsbehoeften in een klas is sprake bij combinatieklassen.

Leerkrachten op scholen die vooral methode-gestuurd werken, rekken naarmate er meer verschillende kinderen in hun klas zitten, de mogelijkheden van hun onderwijsaanbod steeds verder op.

Manieren om binnen het methode-gestuurde concept onderwijs te bieden aan leerlingen met verschillende onderwijsbehoeften zijn o.a.:

- het groeperen van handelingsplannen;
- het werken in niveaugroepen;
- zelfstandig werken;
- vergroting van de expertise van de leerkracht;
- incidentele toepassing van vormen van leren in heterogene groepen;
- de keuze van methodes die heel veel ruimte bieden voor gedifferentieerd werken.

Omdat het uitgangspunt van de les bepaald is door de centrale aanpak van de methode, betekent elke nieuwe onderwijsbehoefte een extra aanpassing bij die aanpak. Wanneer veel aanpassingen nodig zijn, beleeft de leerkracht dit vaak als een stapeling van taken, en daarmee als een toenemende belasting. Soms uit zich dit door de behoefte van de leerkracht aan steeds meer orde en rust in de klas, om de controle te kunnen houden over alle verschillende activiteiten die gelijktijdig plaatsvinden. Met het toenemen van de organisatorische belasting van de leerkracht, blijft er minder tijd en energie over voor het ter plekke inspelen op specifieke behoeften van leerlingen op het moment dat die zich aandienen.

Het methode-gestuurde onderwijsconcept is begrensd in haar capaciteit om kinderen met andere onderwijsbehoeften op te nemen.

De informatie voor dit school-ondersteuningsprofiel is verzameld door middel van

- een beperkt documentatie-onderzoek (organisatie en kengetallen school)
- een interview met sleutelfiguren uit de school (minimaal de directeur, een intern begeleider, een leerkracht en een ouder) - aanwezig waren: *Jeanne de Gruijer, directeur; Sini van de Schoot, ib'er middenbouw; Barend Doedee (ib'er bovenbouw); Bregje Klinkenberg (ib'er onderbouw); Yvonne Hoozemans (consulent Plein 013; Thijs (leerkracht groep 6)*
- observaties bij enkele lessen: *Onderbouw groep ½ bij juf Helga (werken in de hoeken); Bovenbouw groep 8 bij juf Joyce met begrijpend lezen. Ik had nog moeten observeren bij middenbouw groep 5 (Jamy) bij Estafette maar dat is niet meer gelukt.*
- een teamgesprek - aanwezig waren: Hele team

Het interview en de observaties richtten zich vooral op *de stand van zaken*, op hoe in de praktijk van nu de lessen gegeven worden, en wat de mogelijkheden zijn voor leerlingen die een ongewone ondersteuningsbehoefte hebben.

Het teamgesprek is gevoerd aan de hand van een aantal stellingen en uitspraken. De focus van het gesprek ligt bij de *opvattingen en ambities* van de gespreksdeelnemers als het gaat om het bieden van onderwijs aan leerlingen met een verschillende onderwijsbehoeften.

Het beeld van de stand van zaken (interview en observaties) en de opvattingen en ambities (teamgesprek) vullen elkaar aan.

De profielsamenvatting die hierna volgt geeft een overzicht over alle opbrengsten, samengevat door de rapporteur in een weging ten opzichte van andere scholen van dezelfde schoolsoort. Waar mogelijk is de vergelijking gemaakt met het gemiddelde van de Nederlandse scholen zoals die uit statistisch overzicht en onderzoek bekend is. In aanvulling daarop profileren wij de school op basis van onze ervaring met audits op honderden scholen. Vanuit het streven om de betrouwbaarheid van de profilering zo hoog mogelijk te stellen, is de profilering bovendien getoetst aan onderling afstemming tussen de auditoren die de scholen van Plein013 bezochten.

Na de profielsamenvatting staat in de *bijlage: opbrengsten interview* de belangrijkste informatie zoals die is aangereikt door de geïnterviewden, aangevuld met informatie uit het dataformulier.

Beide onderdelen, de *profielsamenvatting* en de *opbrengsten interview*, volgen de indeling in de vijf domeinen, zodat u de informatie eenvoudig aan elkaar kunt koppelen.

Wij wijzen er op dat de informatieverzameling veelzijdig en uitgebreid is geweest, maar niet alle informatie van alle leerkrachten betrof, en bovendien beperkt is door het karakter van een momentopname.

Profielsamenvatting: positie van de school, grenzen en groei mogelijkheden

De Vonder is een katholieke dorpsschool in Moergestel met in totaal 389 leerlingen. Twee jaar geleden bij het vorige auditbezoek was de school net gefuseerd uit twee scholen (Graaf van Ursel en Hertog Jan) en was de school net in het nieuwe gebouw getrokken. De school is nu een brede school gehuisvest in een ruim nieuw en modern gebouw met twee bouwlagen. De ingangen van de lokalen zijn aan de buitenkant, met een galerij voor de bovenverdieping. Dat ontlast de gangen meer en geeft meer rust binnenin het gebouw. De bouwen hebben allemaal hun eigen leerplein en de lokalen hebben schuifdeuren die naar het leerplein toe opengezet kunnen worden. Rondom het gebouw zijn speelplaatsen, voor de kleuterbouw is er een apart speelplein met wat meer hoeken, speeltoestellen, een soort flauwe heuvel, een zandbak e.d. Op het plein vóór de school, die in de ochtend kort gebruikt wordt als kiss en ride strook wordt tijdens schooltijd gespeeld door midden- en bovenbouw. De inbandige PSZ en KDV maken gebruik van een eigen plein. Aan de achterkant van de school ligt een patio /binnentuin met een kleine moestuin/ schooltuin en banken/tafels en fietsenstallingen. Aan de andere kant van de patio ligt een bejaardenhuis. In Moergestel ligt nog één andere basisschool Bienenkebolders die EGO onderwijs verzorgt. Die school is een openbare school. Twee jaar geleden toen de Vonder naar een nieuw pand verhuisde had dat korte tijd een aanzuigende werking op De Vonder. Er is sprake van krimp binnen de regio en de EGO school heeft daar meer last van dan De Vonder. Het publiek van De Vonder is divers, zij trekken kinderen uit alle lagen van de bevolking aan, maar het is wel een geheel witte school. De ouders ervaart men als mondig. Dat heeft veel positieve kanten maar ook soms wat minpunten. De laatste jaren ziet het team dat ouders meer de neiging hebben hun kinderen te behandelen als prinsjes en prinsesjes, waardoor ze het belang van het eigen kind meer en meer voorop gaan stellen.

Sinds de fusie heeft de school ook de visie en missie en de aanpak gewijzigd. Deze vernieuwde aanpak was een logische stap bij het samenvoegen van de teams van twee verschillende scholen. De meer traditionele aanpak van de school werd hiermee bewust doorbroken. De traditionele lijn werd teveel als ouderwets ervaren door het team. Men merkte dat bijvoorbeeld in de doorgaande lijn, of aan het feit dat de kleuters er maar een beetje bij 'bungelden'. Door de nieuwe aanpak werden leerkrachten meer uit hun comfortzone gehaald en teamleden gingen meer samenwerken in bouwen. De onderbouw werd ook grondig aangepakt. Men ging werken vanuit de uitgangspunten van Basisontwikkeling. Men ervaart wel dat de lijn van Basisontwikkeling nu zo anders is ten opzichte van midden- en bovenbouw, dat team en kinderen vanaf groep 2 wel een breuk/knip voelen bij de overgang naar groep 3.

Alle leerkrachten hebben naast de eigen groep specifieke taken gekregen, waarmee er bewust aan de betrokkenheid van het team wordt gewerkt. De directeur kan op deze manier meer leerkrachten mandateren en taken delegeren naar het team. Er wordt veel gebruik gemaakt van de leerpleinen. Bij de vakken wereldoriëntatie, maar ook bij rekenen en taal. Bij rekenen en taal wordt er gewerkt in aanpakken (dit zijn homogene subgroepen, behalve de zogenoemde aanpak 4 (1: instructie-afhankelijke groep, 2: instructiegevoelig, 3: instructie-onafhankelijk, aanpak 4: kinderen met specifieke pedagogische en didactische behoeften). De kinderen van de parallelgroepen worden in deze vakken bij elkaar gezet en dan per aanpak verdeeld over de verschillende docenten. Zo werken alle groepen 8 tegelijk aan bijvoorbeeld begrijpend lezen en wordt elke aanpak-groep door een docent begeleid in een homogene subgroep.

Domein 1: Diversiteit van de leerlingenpopulatie

Domein 1. Kijkend naar de bevroegde aspecten van *de leerlingenpopulatie* is de populatie van de school ten opzichte van ten opzichte van andere scholen in Nederland

- ☒ meer homogeen
- ☐ vergelijkbaar
- ☐ meer heterogeen

Domein 2: Ruimte voor verschillen

In het volgende schema wordt het onderwijsconcept van De Vonder weergegeven in de relatie tussen de mate waarin de lesmethode sturend is en de mate waarin diversiteit van leerlingen opgevangen kan worden.

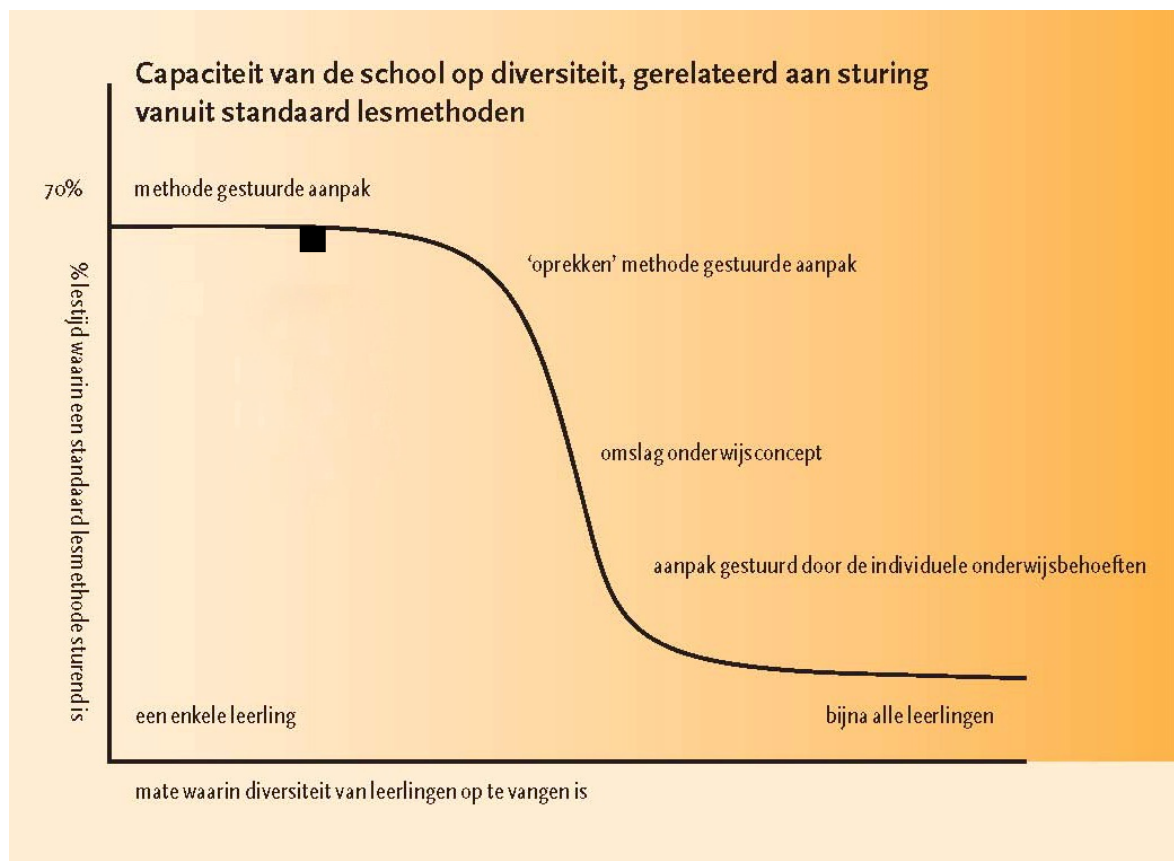
De gebogen lijn geeft van links naar rechts een mogelijk model van de ontwikkeling van een onderwijsconcept, startend bij het leerstofjaarklassensysteem met een strakke hantering van standaardmethoden. Via het oprekken van de methode-gestuurde aanpak toont het model een omslag in de aanpak naar het starten van de lesinhoud bij de individuele onderwijsbehoeften van de leerlingen in de klas.

Let wel: de richting van links naar rechts geeft alleen een wenselijke richting aan wanneer:

- De school meer ruimte wil bieden aan de bestaande diversiteit onder de leerlingen.
- De school meer leerlingen met speciale onderwijsbehoeften onderwijs wil kunnen bieden.
- De leerlingenpopulatie van de school steeds meer divers wordt.

Scholen bevinden zich ergens op de gebogen lijn.

De Vonder bevindt zich op positie ■

Domein 2. De antwoorden op de vragen over de manier van onderwijzen en het *omgaan met verschillen* geven het beeld van een school die

---

- ☒ basisondersteuning biedt aan leerlingen (passend bij een netwerkschool)
- ☐ enige extra ruimte biedt voor verschillen tussen leerlingen (passend bij een netwerkschool plus)
- ☐ veel extra ruimte biedt voor verschillen tussen leerlingen (passend bij een smalle ondersteuningsschool)
  - ☐ mede door een duidelijke aanpak, gedragen door het volledige team (passend bij een brede ondersteuningsschool)

Domein 3: De vijf velden van voorzieningen

Domein 3. De school heeft meer dan de fundamentele *voorzieningen* voor wat betreft

---

- ☐ extra 'handen' in de klas, te weten: indien aangekruist toelichten
- ☐ Onderwijsmaterialen
- ☒ de ruimtelijke omgeving
- ☒ specialistische expertise
- ☐ contacten met externe relaties

Deze beschikbaarheid van voorzieningen past bij een netwerkschool.

Domein 4: Borging

Domein 4. De borging in de organisatie van de extra ondersteuning voor leerlingen gebeurt

---

- ☐ op alle gevraagde aspecten overwegend planmatig (passend bij een smalle ondersteuningsschool, een brede ondersteuningsschool en een inclusieve school)
- ☒ op de meeste gevraagde aspecten planmatig, op enkele niet (passend bij een netwerkschool plus)
- ☐ op enkele gevraagde aspecten planmatig, op de meeste niet (passend bij een netwerkschool)
- ☐ op geen enkele van de gevraagde aspecten planmatig

Domein 5: Samenwerking binnen het onderwijs

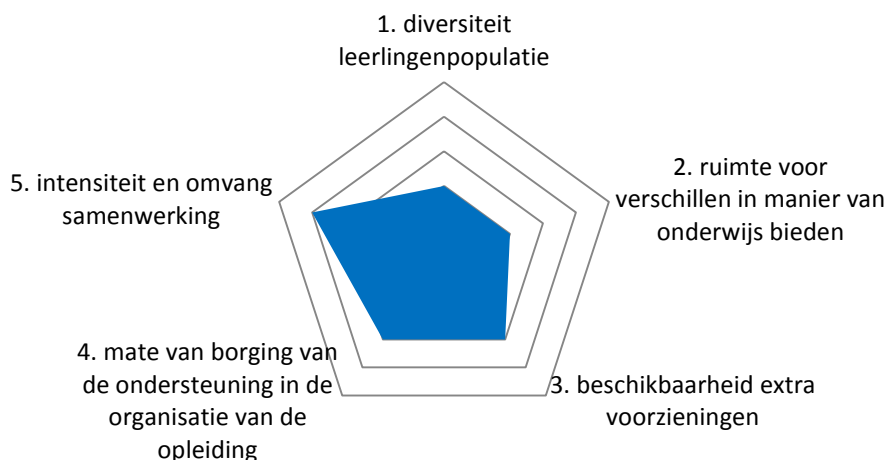
Domein 5. De samenwerking met onderwijspartners binnen en buiten Plein013 is

---

- ☐ intensief, in een stevig netwerk met veel partners (passend bij een brede ondersteuningsschool en een inclusieve school)
- ☒ intensief met enkele partners, beperkt met andere (passend bij een smalle ondersteuningsschool)
- ☐ matig intensief met enkele partners, beperkt met andere (passend bij een netwerkschool plus)
- ☐ beperkt (passend bij een netwerkschool)

Het ondersteuningsprofiel in één oogopslag

Over het geheel genomen is De Vonder te karakteriseren als een **netwerkschool plus**

Er zijn verbanden tussen de vijf onderdelen van het ondersteuningsprofiel. De diversiteit van de leerlingenpopulatie(1) zegt iets over de noodzaak van omgaan met verschillen (2). De effectiviteit van extra voorzieningen (3) hangt samen met het onderwijsconcept (2). Enzovoort.

Elk van de vijf onderdelen van het profiel is weergegeven op een vijfpuntschaal in een van de punten van bovenstaande vijfhoek: van beperkt (dicht bij het centrum van de vijfhoek) tot ruim (aan de buitenrand van de vijfhoek). Deze visualisatie is bedoeld als 'radar' voor opvallende kenmerken van het profiel; er is geen 'wenselijke' vorm.

Dit profiel geeft een beeld van de situatie op basis van documenten, het interview, de waarnemingen tijdens de observaties, en de informatie die bij het teamgesprek naar boven kwam.

Een korte toelichting, per domein, op de plaatsing in de grafiek vullen wij voor domein 2 tot en met 5 aan met een suggestie voor verdere ontwikkeling, voor *het geval dat* verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is. Dit laatste zeggen wij met nadruk, wij hebben geen opvatting over die wenselijkheid.

1. Over de diversiteit van de leerlingenpopulatie.
Hierbij kijken wij naar een combinatie van achtergrondkenmerken van leerlingen, en kenmerken van leren en gedrag.

Toelichting op de profilering:

De leerlingpopulatie van De Vonder is overwegend homogeen. De Vonder is een dorpsschool binnen de kleine gemeente Moergestel. De leerlingpopulatie is op sociaal-economische kenmerken vrij gemêleerd maar op culturele kenmerken helemaal niet. Ook op de andere bevroagde kenmerken zien we geen grote verschillen tussen de leerlingen ten opzichte van andere scholen in Nederland.

2. Over de ruimte voor verschillen binnen het onderwijsconcept.
Dit gaat over de manier van lesgeven in de groep. Belangrijk zijn onder meer de wijze waarop de les is ingericht, de diversiteit in het lesmateriaal, en de mate van dialoog of interactie tussen leerkracht en leerling, en tussen leerlingen onderling.

Toelichting op de profilering:

Het onderwijs op De Vonder is weliswaar niet meer klassikaal frontaal te noemen, maar is nog wel overwegend methodegestuurd. De werkwijze in vier 'aanpakken' vertoont overeenkomsten met het werken op niveaus. Er wordt gewerkt in homogene subgroepen, waarbij sprake is van het 'oprekken' van het

methodegestuurde onderwijs. Bij WO wordt deze aanpak doorbroken en wordt er meer gebruik gemaakt van coöperatief en zelfstandig werken, waarbij de leerpleinen goed worden benut. Men is voornemens om ook een begin te maken om het taalonderwijs op deze manier aan te pakken.

Als verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is:

Een mogelijkheid om door te groeien naar een smalle ondersteuningsschool wordt geboden wanneer men zich verdiept in het verder doorbreken van het werken in homogene subgroepen bij de kernvakken rekenen en taal. Bijvoorbeeld door binnen de kernvakken meer vorm te geven aan samenwerkend en zelfstandig leren en werken. Belangrijk daarbij is dat de leerkrachten ook goed zijn toegerust om los van de methodes te werken en meer zelf vorm kunnen geven aan het werken aan taal-, en rekendoelen. Een mooie basis hiervoor wordt gelegd in de onderbouw, waar met de methode Basisontwikkeling en met het OVM al op een dergelijke manier, dus meer zelfontwerpend, wordt gewerkt. Het kleuteronderwijs heeft sinds de laatste audit in 2013 een flinke 'boost' gekregen. Nu wordt de overgang van onderbouw naar middenbouw momenteel zelfs als een soort 'breuk' ervaren. Door de lijn in de werkwijze binnen de onderbouw verder door te trekken naar boven, kan er meer ruimte ontstaan voor differentiatie en het omgaan met verschillen.

3. Over de beschikbaarheid van extra voorzieningen.

Extra voorzieningen zijn: extra 'handen' in de klas (of klassenverkleining), extra onderwijsmaterialen, extra mogelijkheden in de ruimtelijke omgeving, specialistische expertise, en samenwerking met instanties buiten het onderwijs.

Toelichting op de profilering:

De Vonder heeft extra ruime voorzieningen op het gebied van specialistische expertise en de inrichting van de ruimtelijke omgeving (zowel buiten als binnen).

4. Borging van de ondersteuning in de organisatie van de school.

Van stevige borging is sprake wanneer er beleid, leerlingvolgsystemen, procedures en afspraken zijn, die voor alle betrokkenen helder zijn en door alle teamleden worden toegepast. Een heldere, consistent toegepaste taakverdeling is onderdeel van de borging.

Toelichting op de profilering:

De Vonder heeft ruim geïnvesteerd in interne begeleiding, voor elke bouw. Het takenpakket van de ib'ers is breed. Zij zijn voor een groot gedeelte verantwoordelijk voor de borging van de zorg en ondersteuning van de leerlingen.

Als verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is:

Het is van groot belang het eigenaarschap van de ondersteuning van de leerling bij de leerkrachten goed te bewaken. Met extra ruime interne begeleiding kan het makkelijk zijn om tegen de ib'ers aan te leunen.

5. Over de intensiteit en omvang van de samenwerking.

Gekeken wordt naar de mate waarin de begeleiding van de leerling binnen het onderwijs wordt afgestemd met die van de verschillende partners buiten het onderwijs.

Toelichting op de profilering:

De Vonder werkt goed samen met enkele externe partners, zoals met scholen binnen het bestuur BOOM. Zo is er samenwerking op teamniveau en wordt de school op zeer substantiële aspecten gefaciliteerd bij schoolontwikkelingen en uitvoering van de plannings. Ook is er een goede samenwerking met de voorschool en met de SBO binnen de eigen stichting.

Als verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is:

De samenwerking met de voorschool is een sterk punt, en zou verder versterkt kunnen worden door bijvoorbeeld het gebruik van de methode verder te harmoniseren. Op de voorschool werk men met Uk en Puk, en op de school met Basisontwikkeling. Een suggestie zou kunnen zijn dat ook op de voorschool gewerkt zou kunnen worden met Basisontwikkeling, wat een goede basis is om kinderen rijp te maken voor zelfstandig en samenwerkend leren, als voorbereiding op de middenbouw.

Samenvatting opvattingen en ambities van het team gericht op het omgaan met leerlingen die een speciale ondersteuningsbehoefte hebben:

Uit het teamgesprek blijkt dat men zich ervan bewust is dat er op De Vonder overwegend methodesturend wordt gewerkt. Bij WO is dat minder het geval, en maakt men ook intensiever gebruik van de leerpleinen, waarvoor de ruimte erg geschikt is. Uit de discussie blijkt ook dat men dit eigenlijk liever anders wil, omdat dit beter voor leerlingen is. Dit levert een interessante discussie op waarin men argumenten aanvoert vóór het werken in homogene subgroepen (het is praktisch makkelijker te organiseren en men investeert in het aanleren van technieken (Estafette) binnen de subgroepen).

Omdat men ook de beperkingen van het werken in subgroepen kent wil men graag kijken of de manier van werken bij WO doorgetrokken kan worden naar de kernvakken (te beginnen bij taal). Wellicht is het de moeite waard om te kijken of bovenstaande adviezen ter harte genomen kunnen worden. Uit de teamdiscussie blijkt dat het team open staat voor verdere schoolontwikkeling in deze richting.

Bijlage: Opbrengsten interview

Domein 1: de diversiteit van de leerlingenpopulatie:

De leerlingen op de school verschillen in hun achtergrond v.w.b.:

- *opleidingsniveau van de ouders, sociaaleconomische achtergrond:*

☐	weinig, het opleidingsniveau en de sociaaleconomische achtergrond is over het algemeen
	☐ laag
	☐ gemiddeld
	☐ hoog
☒	matig
☐	sterk

- *thuis taal:*

☒	weinig
☐	matig
☐	sterk

De Vonder is een witte dorpsschool

- *culturele achtergrond*

☒	weinig
☐	matig
☐	sterk

De leerlingen op de school verschillen v.w.b.:

- *niveau van leren*

☐	weinig
☒	matig
☐	sterk

- *leerstijlen*

☐	weinig
☒	matig
☐	sterk

Hoeveel leerlingen hebben

- *speciale behoeften in het verwerken van informatie*

- ☐ weinig (minder dan 20 %)
- ☒ een matig aantal (20 tot 40 %)
- ☐ veel (meer dan 40%)

- *speciale behoeften in het gedrag, in de omgang (begrenzing van het gedrag, stimulering tot activiteit, begrip van de sociale omgang)*

- ☐ weinig (minder dan 20 %)
- ☒ een matig aantal (20 tot 40 %)
- ☐ veel (meer dan 40 %)

Domein 2: de ruimte die de manier van lesgeven biedt voor speciale ondersteuningsbehoeften,

Tijdens het interview is gevraagd de manier van lesgeven te plaatsen op een aantal dimensies.

Karakteriseer het onderwijs op de school op de onderstaande dimensies. Een '1' betekent sterk in de richting van de eerste pool en een '4' sterk in de richting van het tweede uiterste.

	1	2	3	4	
1. overdragen van kennis	☐	☒	☐	☐	zelf ontdekken
2. kennis verwerven	☐	☒	☐	☐	werken met kennis
3. Klassikaal leren	☐	☒	☒	☐	individueel en groepjes-leren
4. sturing van het leren door de leerkracht	☐	☒	☐	☐	leerlingen sturen eigen leren
5. alle leerlingen op basisniveau brengen	☐	☐	☒	☐	het maximale uit elke leerling halen
6. leerstof bepaalt leerweg	☐	☒	☐	☐	beginsituatie leerling bepaalt leerweg
7. nadruk op gestructureerde opdrachten	☐	☒	☐	☐	nadruk op vrije opdrachten
8. gelijke normering prestaties	☐	☒	☐	☐	beoordeling t.o.v. eerdere eigen prestaties
9. beoordeling door leerkracht	☐	☒	☐	☐	zelfbeoordeling door leerling
10. evaluatie onderwijs door leerkracht	☐	☒	☒	☐	evaluatie samen met leerlingen

AD1) Dit is voor het vak wereldoriëntatie anders dan voor de zaakvakken. Bij de kleuters is het meer score 3

Ad 2) Zie vraag 1: Het is bij WO anders. De school wil ook met de zaakvakken meer in de richting van 3. Te beginnen met taal. Dit is dus in ontwikkeling.

AD 3) Ze werken met de aanpakken in homogene subgroepen. De instructie begint klassikaal en daarna gaan de kinderen uiteen naar verschillende groepen met verlengde instructie, of juist meer verbreding. Maar het aanbod is in eerste instantie voor alle leerlingen hetzelfde en volgt de methode. Er is door het werken in aanpakken evenwel geen sprake meer van frontaal leren.

AD4) Vooral bij de kernvakken is de leerkracht nog sturend. Maar het is ook verschillend per bouw en per leerkracht.

Ad 6) Dit is zelfs bij WO zo. De methode en de doorgaande lijn in de methode is toch nog steeds het belangrijkste uitgangspunt.

Ad 9) Bij kleuters is het anders, daar wordt de mening van het kind meer als uitgangspunt genomen. Dat wordt binnen de school, van groep 2 naar 3 als een breuk ervaren. Het OVM wordt niet doorgetrokken. Aan die breuk wordt wel gewerkt door de school.

Ad 10) Bij kleuters is het wel echt score 3. Bij de andere bouwen hebben ze de ambitie om te groeien naar 3

Hoe wordt binnen de school met speciale onderwijsbehoeften omgegaan?

Reactie op speciale onderwijsbehoeften

- ☐ vooral met individuele aandacht, buiten de groep
- ☐ vooral met individuele aandacht, in dezelfde ruimte, maar apart van de groep
- ☒ vooral met groepsaandacht in homogene subgroepen
- ☒ vooral met individuele aandacht geïntegreerd in de groepsaanpak

De school geeft aan dat er sprake is van individuele aandacht geïntegreerd in de groepsaankpak. Wat tijdens uit het interview over het onderwijsconcept en tijdens de observaties echter vooral blijkt is dat er sprake is van groepsaandacht in homogene subgroepen.

Differentieert de onderwijsaankpak van de school voor verschillen op leerstijlen van leerlingen (reproductiegericht, ervaringsgericht, betekenisgericht, oplossingsgericht)?

- ☐ ja, dat is geïntegreerd in de onderwijsaankpak van de school
- ☒ incidenteel, als een leerling opvalt op leerstijl – of incidenteel, door enkele leerkrachten
- ☐ nee, niet of nauwelijks

Hoe zijn groepen/klassen ingedeeld (welke leerjaren worden gemengd, wat is de omvang van de groepen en de bezetting met leerkrachten

De school heeft 16 groepen en in totaal 389 leerlingen. De leerlingen zijn als volgt verdeeld over de groepen:

Vier groepen 1/ 2 met respectievelijk 27 leerlingen; 26 leerlingen; 27 leerlingen; 28 leerlingen

Twee groepen 3 met resp. 28 en 24 leerlingen

Groep 4 met 33 leerlingen

Twee groepen 5 met resp. 23 en 19 leerlingen

Twee groepen 6 met resp. 25 en 25 leerlingen

Twee groepen 7 met resp. 27 en 30 leerlingen

Drie groepen 8 met resp. 18, 24 en 21 leerlingen

Bij de groepsindeling wordt rekening gehouden met overwegingen als aantallen jongens-meisjes, verdeling van zorgleerlingen, aantallen in de groep en spreiding van broertjes-zusjes.

Karakterisering van het onderwijs op de school.

Hoe groot is naar uw inschatting:

het percentage leerkrachten dat in de kerndoelen en leerlijnen (minimaal van het eigen leerjaar) beheerst (parate kennis): 25%

Men gaat er vanuit dat de kerndoelen in de methoden verwerkt zijn en omdat De Vonder methodegebonden werkt gaat men er vanuit dat de leerkrachten de kerndoelen niet zelf beheersen en kennen

het percentage leerkrachten dat in staat is didactisch maatwerk te leveren voor leerlingen: 75%

het percentage leerkrachten dat in staat is pedagogisch maatwerk te leveren voor leerlingen: 50%:
Enkele leerkrachten zijn met name sterk op de pedagogische doelen. Maar een aantal leerkrachten zijn er minder sterk in.

het percentage leerkrachten dat initiatief neemt tot dialoog met de leerling om het lesaanbod af te stemmen met de ondersteuningsbehoefte van de leerling: 25%. Er zijn maar weinig leerkrachten die dit uit zichzelf doen bij elk kind. Er worden wel leerlinggesprekken gevoerd, met name in de bovenbouw wat meer.

de mate waarin de begeleiding een individuele aanpak is dan wel een teamaanpak

- ☐ vooral individuele aanpak van leerkrachten
- ☒ aanpak gedeeld door enkele leerkrachten
- ☐ teamaanpak

Er is leerplein overleg en parallel overleg.

de mate waarin (ouders en) leerling betrokken worden bij de manier van lesgeven

- ☒ niet of nauwelijks
- ☐ soms
- ☐ vaak

Het lesgeven wordt toch een beetje gezien als een heilig huisje van elke leerkracht. Ouders worden al zeker niet betrokken bij het onderwijs aan alle leerlingen. Wél worden ouders van zorgleerlingen betrokken bij het vormgeven aan onderwijs voor hun eigen kind.

Teamexpertise

*Op welke onderwerpen is er sprake van teamexpertise (expertise die gedeeld wordt door **alle** leden van het team, en die door **alle** leden van het team in samenwerking in praktijk gebracht wordt)? Voorbeelden zijn teamexpertise op bepaalde didactische of gedragsmatige aanpakken, of teamexpertise in het betrekken van ouders en leerlingen bij de bepaling van de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen.*

Er is teamexpertise op de volgende onderdelen: Werken met het instructiemodel, aanpak 4 kinderen (dit zijn de kinderen met extra ondersteuning en zorg, en leerlingen met een eigen leerlijn) en Estafette lezen. De school is bezig om de Kanjertraining schoolbreed uit te zetten maar hierin heeft nog niet het hele team expertise.

Domein 3: de beschikbaarheid van extra voorzieningen

op de leslocatie:

- Extra begeleiding
  - in de klassen/groepen: *welke functies voor welke aantallen uur p.w. beschikbaar?*

Groep	Functionaris(sen)	Aantal uren per week	Aantal betrokken lln.
3 t/m 5	Vlkr Handvaardigheid	5	125
4 t/m 8	RT	5	20
3 t/m 7	Ouder/verzorger	5	50
1 t/m 8	ST	6x PABO (6 X 8 uur) 2x ROC bewegen (2 x 5 uur) 1x VMBO (1 x 5 uur) 1x Pedagogiek (1 x 5 uur) 1x ROC OA (2X 5 uur)	300

Er is in totaal 88 uur aan extra handen aanwezig in de groepen of in kleine subgroepen. Dit is verdeeld over alle groepen (16) 5,5 uur per groep.

- **buiten** de klassen/groepen: *welke functies voor welke aantallen uur p.w. beschikbaar?*

Buiten de groepen is er 10 uur extra hulp en ondersteuning vooral aan individuele leerlingen in de vorm van RT. Verder is er een kindercoach die 5 uur begeleiding geeft. Verder is er in de school nog begeleiding voor hoogbegaafde leerlingen (2 uur per week Spaans) en begeleiding in de vorm van plusklassen, binnenkort begint ook psycho-educatie (1 kind, 1 uur per week).

- *Speciale onderwijs/werkmaterialen voor leerlingen met speciale ondersteuningsbehoeften beschikbaar binnen de school:*

Beschikbare onderwijsmaterialen met speciale didactische kenmerken

Aangepaste leerlijnen:

- ☐ alternatieve methodes, nl.
- ☐ gericht op zelfredzaamheid, nl.
- ☐ met een lager tempo, veel herhalen, nl.
- ☐ die (veel/snel) lezen vermijden, nl.
- ☐ gericht op auditieve informatieverwerking, nl.
- x gericht op visuele informatieverwerking, nl. Kurzweil
- ☐ gericht op sensomotorische informatieverwerking, nl.
- ☐ uitgaand van sterk eigen probleemoplossend vermogen, nl.
- x anders, nl coöperatieve Spelen

Beschikbare onderwijsmaterialen met speciale pedagogisch/psychologische kenmerken

Onderwijsmaterialen ondersteunend bij:

- x methode voor sociaal-emotionele ontwikkeling, nl. Kanjertraining, Soemo, Leefstijl
- ☐ begrenzing van het gedrag, nl.
- ☐ uitdaging tot alertheid en activiteit, nl.
- ☐ het ervaren van successen en het ontvangen van beloningen, nl.
- x begrip voor sociale interactie (met de volwassenen en de leeftijdsgenoten in de eigen omgeving), nl. Spelen
- ☐ anders, nl

Aanpassingsvermogen aan kindspecifieke fysieke belemmeringen (in aanvulling op de didactische materialen)

Aanwezige materialen (zoals zitballen, 'sissel'-kussens voor hyperactieve kinderen, fysiotherapeutische materialen voor revaliderende kinderen, basis verpleegmaterialen voor langdurig zieke kinderen, MRT-materialen³ aangepast schrijfmateriaal, aangepast meubilair)

Motoriek koffer

Dikkere potloden en stiften

1x tafel en stoel

Sissel kussens

- *Ruimtelijke voorzieningen, in en rond de school*

Het gebouw van De Vonder is ruim en licht met twee verdiepingen. De ingangen van de lokalen zijn met galerijen en trappen buitenlangs. Dat houdt de gangen rustiger. Alle lokalen zijn verbonden door leerpleinen per bouw. Rondom de school is groen en er zijn aparte speelpleinen voor de kleuters en de midden- en bovenbouw. Achter de school ligt een patio met een tuin en fietsenhokken. Daar is ook een moestuin/schooltuin.

De school is voorzien van een lift en verbreed toilet (2X). In de school is een inpandige voorschool bestaande uit een kinderdagverblijf en een peuterspeelzaal.

aparte extra ruimtes voor didactische begeleiding

De school heeft hiervoor voldoende ruimte, spreekkamers en leerpleinen zijn hiervoor geschikt. Er is een extra lokaal voor levelwerk, rekenen, lezen en externe RT.

aparte extra ruimtes voor bewegingsbehoeften

Er is een gymzaal en een speellokaal

aparte extra ruimtes voor verzorging / rust

Er is een verbreed toilet waar ook kinderen verzorgd kunnen worden.

Wanneer nodig kan er een rustruimte worden gecreëerd

buitenruimten

Er is een apart kleuterplein dat in samenwerking met de leerkrachten is ingericht met een zandbak en een soort heuvel waar leerlingen kunnen fietsen en enkele toestellen. Het plein vóór de school heeft een gedeelte dat fungeert als kiss en ride strook en daarna afgesloten kan worden tot speelplein. Achter de school is een patio met een binnentuin.

---

³ MRT=motorische remedial teaching

- Specialistische expertise op hbo/wo-niveau

<i>binnen de school zelf beschikbaar</i>	<i>buiten de school snel toegankelijk</i>	
	x	visuele beperkingen
x		auditieve beperkingen
	x	spraak/taal belemmeringen
x		cognitieve beperkingen
	x	motorische beperkingen
	x	beperkingen door langdurige ziekte
x		Autisme Spectrum Stoornissen (ASS)
x		ADHD
x		dyslexie
x		overige psychiatrische aandoeningen
x		gedragsproblemen
	x	onderwijsachterstanden andere culturen
x		anders, nl. Jonge kind specialist, kindercoach en RT binnen de school....

Er zijn drie leerkrachten met een master SEN opleiding

- Samenwerking met instanties buiten het onderwijs.

	<i>nooit</i>	<i>soms</i>	<i>regelmatig</i>	<i>vaak</i>
SMW				x
Bureau Jeugdzorg			x	
GGD				x
GGZ		x		
MEE		x		
(Kinder)ziekenhuis	x			
Revalidatiekliniek	x			
Justitiële inrichting	x			
Gemeente, leerplicht		x		
Politie		x		
anders, nl. ...				

Met de revalidatiekliniek is alleen indirect contact en ook met de Gemeente

Domein 4: de borging van de extra ondersteuning in de organisatie van de school

- *het 'eigenaarschap' van de extra ondersteuning: wie is verantwoordelijk voor een goed verloop van het onderwijsleerproces van de leerling met speciale ondersteuningsbehoeften?*

De school heeft drie intern begeleiders, voor elke bouw één. De ib'ers hebben een ruim takenpakket. Het eigenaarschap van de extra ondersteuning ligt bij de leerkracht en bij de ib'er samen, maar in eerste instantie bij de leerkracht. De OPP's worden gemaakt door de intern begeleiders. De uitvoering ervan ligt bij de leerkracht.

- *de plaats van de extra ondersteuning binnen het beleid van de school*
De school heeft expliciet geïnvesteerd in véél interne begeleiding. Daardoor is er veel deskundigheid en veel tijd en ruimte voor zorgleerlingen. Er is structureel overleg, en een zorgteam dat goed wordt gefaciliteerd en veel expertise heeft. Ook de consulente van Plein 013, Yvonne Hozemans, speelt een belangrijke rol in het zorgsysteem van de school.

- *volgsystemen voor de didactische voortgang, en voor de sociaal-emotionele voortgang*

Bij de kleuters wordt gewerkt met Basisontwikkeling en als volgsysteem wordt het OVM ingezet. Verder wordt ZIEN gebruikt voor sociaal-emotioneel en CITO. Bij de kleuters wordt niet met CITO gewerkt. Ook wordt Parnassys gebruikt.

- *planmatige aanpak van de extra ondersteuning: signalering, besprekingen, evaluaties, overdrachten e.d. (bijvoorbeeld a.d.h.v. de één-zorgroute)*

Twee maal per jaar worden groepsplannen besproken. Er worden groepsoverzichten gemaakt volgens een vast format en deze worden besproken met de ib'er en met twee leerkrachten erbij in verband met de overdracht naar de nieuwe groep. De groepsoverzichten worden vanaf groep twee gemaakt. De ib'ers zijn verantwoordelijk voor de borging. De groepsplannen moeten worden herzien, vindt men zelf. De groepsoverzichten werken juist heel goed voor de school.

- *aanwezigheid van protocollen (dyslexie, dyscalculie, medische begeleiding zoals bijv. bij suikerziekte, pesten)*

Er is een hoogbegaafdheidsprotocol, een dyslexieprotocol, een pestprotocol, een protocol voor verwijzing van leerlingen, een VO protocol/routing en een toetsprotocol. Met een dyscalculieprotocol is men nog bezig.

- *wat is de rol van de ouders en de mate van betrokkenheid bij:*
  - *het vaststellen van de onderwijsbehoefte van de leerling*
  - *het bepalen van de onderwijsbegeleiding voor de leerling*
  - *het uitvoeren van de onderwijsbegeleiding voor de leerling*
  - *het evalueren van de onderwijsbegeleiding voor de leerling*

Bij de vaststelling van onderwijsbehoeften wordt er met ouders afgestemd

Bij het bepalen van de onderwijsbegeleiding is de school aan zet en worden ouders geïnformeerd maar ook geraadpleegd.

Bij de uitvoering van de onderwijsbegeleiding spelen de ouders minder een rol maar er wordt ouders wel gevraagd om met hun kinderen begeleidingstaken ook thuis op te pakken, zoals Kurzweil en preteaching bij begrijpend lezen.

Bij de evaluatie is er een wisselwerking en samenwerking met de ouders.

Domein 5: de intensiteit en omvang van de samenwerking met anderen in het onderwijs

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de andere scholen waarmee de school haar voedingsgebied deelt? Kent de school de andere scholen, bijvoorbeeld hoe de andere scholen omgaan met extra ondersteuning en hoe zij omgaan met verschillen?*

Naast de Vonder is er nog één andere school in Moergestel, de Bienenkebolders. Deze laatste school is een EGO school. De Vonder heeft, vooral in de tijd dat dat deze net gefuseerd was en in een nieuw gebouw kwam, een tijdje lang wat meer kinderen naar zich toegetrokken, met als mogelijk gevolg dat de Bienenkebolders nu snel krimpt, terwijl de Vonder juist licht groeit. Er is met de EGO school wel overleg op het niveau van de ib'ers en directie.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de overige reguliere basisscholen binnen Plein013?*

De school zit aan de uiterste rand van de regio van Plein 013. Daardoor denken zij dat de betrokkenheid bij andere scholen ook wat minder groot is. De contacten blijven wat oppervlakkig. Er is geen sprake van echte uitwisseling met de scholen. De school neemt deel in het directie-overleg en het ib'er overleg en in de jonge kind-groepen.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de andere scholen binnen het eigen schoolbestuur?*

De Vonder valt onder het bestuur van BOOM. Op Stichtingsniveau is er meer uitwisseling tussen de scholen. Zo wisselen scholen bijvoorbeeld materialen uit. Maar er is ook sprake van bij elkaar kijken. Er is een gezamenlijke studiedag om het jaar en een gedragsspecialist van de stichting werkt op maat op de verschillende scholen van de Stichting.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de centrale diensten van Plein013?*

Er is een ib'er overleg en een directieoverleg. Er is een overleg over hoogbegaafdheid, Intermezzo en het steunpunt hoogbegaafdheid. De school maakt geen gebruik van de taalklas van Plein 013. Ook de faalangst trainingen gebruikt de school niet. Voor de school zijn deze voorzieningen minder aantrekkelijk omdat zij aan de periferie zitten met hun school.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de voor- en vroegschoolse instellingen, en met het voortgezet onderwijs?*

Voor- en vroegschool: Er zijn een in pandige peuterspeelzaal en kinderdagverblijf. Er is een warme overdracht en een mondelinge warme overdracht voor de zorgkinderen. In de voorschool is een steunpunt voor kinderen die uitvallen. En er is een VVE groep. In de voorschool wordt gewerkt met Pukt en KO. Op de Vonder zelf werken ze met Basisontwikkeling.

Voor de overgang naar het VO worden er ouderinformatie- avonden georganiseerd door de VO scholen. Op één plek wordt dan alle informatie gegeven over het VO en de diverse VO scholen. Er is een BO/VO club die deze avonden organiseert. Leerkrachten vullen in verband met de overdracht het DOD digitaal in. Vervolgens is er een warme overdracht naar het VO en de scholen geven ook een terugkoppeling van hoe het met de leerling gaat als deze er al een tijdje zit.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de scholen voor sbo en so?*

De school heeft goede contacten met het SBO binnen de eigen stichting. Er zijn korte lijnen. Het gaat gemakkelijk en is laagdrempelig voor de leerkrachten om eventueel leerkrachten van de SBO school te raadplegen. Naar eigen zeggen wordt er op De Vonder weinig verwezen. Ze zaten met hun verwijzingen altijd onder het gemiddelde.